MARINEL SUMOOK UBALDO
FILIPPSEYJAR

ÞITT NAFN BJARGAR LÍFI

LOFTSLAGS-BREYTINGAR: LEGGÐU ÞITT AF MÖRKUM STRAX

LÆRUM UM MANNRÉTTINDI OKKAR

VERKEFNI

INNGANGUR AÐ MANNRÉTTINDUM

UM AMNESTY INTERNATIONAL

Amnesty International er alþjóðleg hreyfing yfir sjö milljóna einstaklinga sem telja að allt óréttlæti komi þeim við. Við berjumst fyrir heimi þar sem allar manneskjur fá að njóta mannréttinda sinna.

Við rannsökum atburði og segjum frá því sem gerist, hvar og hvenær sem mannréttindabrot eiga sér stað. Við beitum yfirvöld, áhrifamikla aðila og fyrirtæki þrýstingi og reynum að tryggja að þessir aðilar standi við gefin fyrirheit og virði alþjóðalög. Með því að miðla áhrifamiklum reynslusögum fólksins sem við vinnum með virkjum við milljónir stuðningsfólks okkar um heim allan til að berjast fyrir breytingum og koma aðgerðasinnum í framlínunni til hjálpar. Við styðjum fólk til að leita réttar síns með fræðslu og þjálfun.

Með starfi okkar verndum við fólk og valdeflum það til að berjast fyrir ýmsum málefnum, þar á meðal afnámi dauðarefsingar, fyrir kyn- og frjósemisréttindum og gegn mismunun og réttindum flóttafólks og farandfólks. Við berjumst fyrir því að aðilar sem beita pyndingum verði dregnir fyrir dóm. Við beitum okkur fyrir því að fá lögum sem stuðla að kúgun breytt og við berjumst fyrir frelsi fólks sem hefur verið fangelsað fyrir það eitt að tjá skoðun sína. Við tökum málstað allra sem búa við skert frelsi eða mannvirðingu óháð uppruna.

Aðgerðasinnar Amnesty International mótmæla fyrir utan tyrkneska sendiráðið í París í júlí 2017.
© www.christophemeireis.com

Þitt nafn bjargar lífi: Bréfaskrif í Alsír.

ÞITT NAFN BJARGAR LÍFI

Herferð Amnesty International **Þitt nafn bjargar lífi** er haldin árlega á eða í kringum alþjóðlega mannréttindadaginn, hinn 10. desember. Þann dag var Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna samþykkt, árið 1948, fljótlega eftir stofnun Sameinuðu þjóðanna. Herferðin hefur það að markmiði að koma á raunverulegum breytingum í lífi fólks og samfélögum sem hafa þjáðst eða eiga á hættu að verða fyrir mannréttindabrotum. Meðal þeirra fjölmörgu aðgerða sem gripið er til í herferðinni er að koma á framfæri einstaklingsmálum til þeirra sem hafa ákvörðunarvald og geta haft áhrif á breytingar, vekja athygli á málunum með skipulagningu mótmæla og aðgerða og ná alþjóðlegri athygli í gegnum fjölmiðla og á netinu.

Einn stærsti hluti herferðarinnar felur í sér bréfaskriftir milljóna einstaklinga úti um allan heim og þökk sé slíkum aðgerðum víða um heim dynja bréf á opinberu embættisfólki. Þolendur pyndinga, samviskufangar, fólk sem bíður dauðarefsingar og aðrir þolendur mannréttindabrota fá stuðningskveðjur frá þúsundum fólks í fjarlægum heimshornum. Þolendurnir og fjölskyldur þeirra vita að vakin er opinber athygli á málum þeirra og að þeir eru ekki gleymdir.

Árangur sambærilegra herferða fyrri ára hefur verið sláandi. Einstaklingar sem hafa orðið fyrir mannréttindabrotunum segja frá breytingunni sem þessi bréf höfðu í för með sér. Þeir lýsa yfir þakklæti til þeirra sem hafa skrifað og greina frá styrknum sem þeir finna frá öllum þeim sem láta mál þeirra sig varða.

Oft er hægt að sjá verulegar breytingar á framkomu embættisfólks gagnvart þolendum mannréttindabrota í kjölfar herferðarinnar; ákærur eru felldar niður, meðferð mildast og lög eða reglugerðir sem taka á vandamálinu eru kynnt til sögunnar.

INNGANGUR AÐ MANNRÉTTINDUM

GÓÐAR FRÉTTIR FRÁ 2018

HANDTÖKUR Í BRASILÍU

Í mars 2019 voru tveir fyrrverandi lögreglumenn handteknir fyrir morðið á Marielle Franco, stjórnmálakonu og málsvara þeirra allra fátækustu í Brasilíu. Handtökurnar marka lítið skref í átt að réttlæti. Samanlagt skrifaði fólk um heim allan meira en 500 þúsund bréf til yfirvalda í Brasilíu þar sem krafist var réttlætis fyrir Marielle.

„Að vita af þessum mikla alþjóðlega hlýhug hjálpar mér að fara fram úr rúminu á morgnana.“

Monica Benicio, sambýliskona Marielle

© Elisângela Leite

SIGUR FYRIR FATLAÐ FÓLK Í KIRGISTAN

Gulzar Duishenova hefur lengi barist fyrir réttindum fólks með fötlun í heimalandi sínu. Í mars 2019 fékk hún umbun erfiðis síns þegar Kirgistan undirritaði loks samning Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks. Skrifuð voru næstum 250 þúsund bréf til stuðnings Gulzar.

„Ég er þakklát fyrir þann stuðning og samstöðu sem ég hef notið af hálfu aðgerðasinna Amnesty International, sem stendur ekki á sama um réttindi okkar hér í Kirgistan þrátt fyrir að vera annars staðar frá.“

© Svetlana Zelenskaya/Amnesty International

BRÝN LÆKNISAÐSTOÐ VEITT Í ÍRAN

Atena Daemi, sem var fangelsuð fyrir að dreifa bæklingum þar sem dauðarefsing var harðlega gagnrýnd, hefur þurft að þola líkamlegt ofbeldi á meðan hún hefur setið í fangelsi. Hún þurfti nauðsynlega á sértækri læknisþjónustu að halda og þökk sé yfir 700 þúsund undirskriftum einstaklinga um heim allan hefur henni nú verið veitt sú meðferð sem hún þurfti á að halda.

„Ég er svo óendanlega þakklát öllu því fólki, hvaðanæva úr heiminum, sem hefur sýnt mér samkennd og góðvild og virkilega lagt sig fram um að styðja mig.“

© Private

INNGANGUR AÐ MANNRÉTTINDUM

UM MANNRÉTTINDI

Mannréttindi eru grundvallarréttindi og réttarvernd sem hvert og eitt okkar á tilkall til. Þau byggjast á meginreglum um mannlega reisn, jafnrétti og gagnkvæma virðingu óháð aldri, þjóðerni, kyni, kynþætti, lífsskoðunum og persónulegri afstöðu.

Sem manneskja átt þú rétt á að komið sé fram við þig á sanngjarnan hátt og þér ber einnig að koma fram við aðra af sanngirni. Þú átt einnig rétt á ákvarðanatöku um eigið líf. Þessi grundvallarmannréttindi eru algild – þau eru réttur okkar allra, allra sem heiminn byggja. Þau eru óafsalanleg – enginn getur tekið þau frá okkur. Þau eru líka óskiptanleg og tengjast innbyrðis – allir þættir hafa jafnmikið vægi og eru tengdir hver öðrum.

Í kjölfar þeirra grimmdarverka sem framin voru í seinni heimsstyrjöldinni urðu til alþjóðleg lög um mannréttindi, á grundvelli Mannréttindayfirlýsingar Sameinuðu þjóðanna. Þau hafa myndað trausta undirstöðu fyrir landsbundin og svæðisbundin lög og er ætlað að bæta líf fólks um heim allan. Yfirvöldum á hverjum stað ber að líta á mannréttindi sem gildandi lög. Þau leggja yfirvöldum og ríkisstarfsfólki þær skyldur á herðar að virða og verja rétt þeirra sem undir lögsagnarumdæmi þeirra heyra, sem og á öðrum svæðum.

Mannréttindi eru ekki munaður sem fólk fær aðeins að njóta þegar aðstæður leyfa.

ÉCRIRE POUR LES DROITS
ÇA SUFFIT
ÇA SUFFIT
ÇA SUFFIT

INNGANGUR AÐ MANNRÉTTINDUM

MANNRÉTTINDAYFIRLÝSING SAMEINUÐU ÞJÓÐANNA

BORGARARÉTTINDI OG FRELSI Réttur til lífs, frelsi frá pyndingum og þrældómi, réttur á að sæta ekki mismunun.	1. grein	Allir eru fæddir frjálsir og jafnir
	2. grein	Bann við mismunun
	3. grein	Réttur til lífs, frelsis og mannhelgi einstaklinga
	4. grein	Frelsi frá þrældómi
	5. grein	Frelsi frá pyndingum
LAGALEGUR RÉTTUR Réttur til að teljast saklaus uns sekt er sönnuð; réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi, réttur til að njóta frelsis frá geðþóttahandtökum eða farbanni.	6. grein	Allir skulu njóta verndar með lögum
	7. grein	Allir skulu vera jafnir fyrir lögum
	8. grein	Lagaleg úrræði þegar mannréttindi eru brotin
	9. grein	Bann við ólögmætu farbanni, fangelsun eða brottvísun
	10. grein	Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi
	11. grein	Saklaus uns sekt er sönnuð
	14. grein	Réttur til að fara til annars lands og leita verndar
FÉLAGSLEG RÉTTINDI Réttur til menntunar, til að stofna fjölskyldu og annast hana, til tómstundar, réttur á heilsugæslu.	12. grein	Réttur til einkalífs, heimilis og fjölskyldulífs
	13. grein	Frelsi til að búa og ferðast hindrunarlaust innan landamæra ríkja
	16. grein	Réttur til að ganga í hjónaband og stofna fjölskyldu
	24. grein	Réttur til að njóta hvíldar og afþreyingar
	26. grein	Réttur til menntunar, þar með talinn réttur til gjaldfrjálsrar grunnmenntunar
EFNAHAGSLEG RÉTTINDI Eignarréttur, réttur til að vinna, til húsnæðis, til lífeyris, til fullnægjandi lífskjara.	15. grein	Réttur til ríkisfangs
	17. grein	Réttur til að eiga eignir
	22. grein	Réttur á félagslegu öryggi
	23. grein	Réttur til að vinna fyrir sanngjörnum launum og ganga í stéttarfélag
	25. grein	Réttur til lífskjara sem tryggja heilsu og velferð
STJÓRNMÁLALEG RÉTTINDI Réttur til að taka þátt í stjórn lands síns, greiða atkvæði, koma saman með friðsömum hætti, frelsi til tjáningar, lífsskoðunar og trúarskoðunar.	18. grein	Réttur til lífsskoðunar (þar með talin trúarskoðun)
	19. grein	Tjáningarfrelsi og réttur til að miðla upplýsingum
	20. grein	Frelsi til að ganga í félagasamtök og halda fundi með friðsömum hætti
	21. grein	Réttur til að taka þátt í stjórn lands síns
MENNINGARLEG RÉTTINDI, RÉTTINDI TIL SAMSTÖÐU Réttur til þess að taka þátt í menningarlífi samfélagsins.	27. grein	Réttur til þess að taka frjálsan þátt í menningarlífi samfélagsins
	28. grein	Réttur til alþjóðaskipulags þar sem öll ofangreind réttindi eru framkvæmd
	29. grein	Skylda til að virða réttindi annarra
	30. grein	Ekki má svipta neinn neinum þessara réttinda!

VERKEFNI

LOFTSLAGSBREYTINGAR: LEGGÐU ÞITT AF MÖRKUM STRAX

LYKILHUGTÖK
- Loftslagsbreytingar
- Umhverfisréttindi og -vernd
- Ungir aðgerðasinnar
- Réttur til lífs, vatns, fæðu og húsnæðis
- Efnahagsleg, félagsleg og menningarleg réttindi

UM ÞETTA VERKEFNI
Þátttakendur læra um mannlega reisn og mannréttindi samfélaga sem orðið hafa fyrir veðurhamförum af völdum loftslagsbreytinga. Þeir munu kanna hvernig loftslagsbreytingar tengjast mannréttindum og þeim kynntar leiðir til að styðja við fólkið sem hefur orðið verst úti vegna þeirra.

MARKMIÐ
- Þátttakendur öðlist skilning á því hvernig mannréttindi, loftslagsbreytingar og önnur umhverfismál tengjast innbyrðis.
- Þátttakendur þrói hugmyndir um það hvernig þeir geti gripið til aðgerða og stutt fólk sem verst hefur orðið úti vegna loftslagsbreytinga, þar á meðal Marinel Ubaldo.
- Þátttakendur geti útskýrt markmið Þitt nafn bjargar lífi-herferðar Amnesty International, gripið til aðgerða gegn loftslagsbreytingum og til stuðnings þeim sem verða fyrir mestum áhrifum þeirra.

UNDIRBÚNINGUR
- Tvö veggspjöld hengd upp hvort í sínum enda rýmis. Á öðru stendur **SAMMÁLA** og hinu **ÓSAMMÁLA**. Gangið úr skugga um að það sé nægt pláss fyrir þátttakendur að staðsetja sig í línu milli spjaldanna.
- Valfrjálst: Eintök af bréfi Marinel til þátttakenda (skipt í tvo hluta).

LENGD:
60 MÍNÚTUR

ALDUR: 12+

INNGANGUR: LOFTSLAGSBREYTINGAR? LOFTSLAGSHÆTTUÁSTAND?

15 MÍNÚTUR

1. **Biðjið þátttakendur að dreifa sér um rýmið. Útskýrið æfinguna og segið þátttakendum að þeim verði kynnt þema til að kanna frekar og það sé þeirra hlutverk að tjá viðbrögð sín með því að látast vera stytta. Hvetjið þátttakendur til að nota allan líkama sinn, þar á meðal andlitssvipi.**
   - Byrjið á nokkrum einföldum upphitunarstellingum til að fá þátttakendur í gang. Leggið til einfalt efni, til dæmis „breytið ykkur í styttu sem sýnir hvað þið ætlið að gera um helgina“ eða „breytið ykkur í styttu sem er táknræn fyrir fjölskyldu ykkar“. Gefið þátttakendum nokkrar sekúndur til að breyta sér í styttu.
2. **Biðjið þátttakendur að „breyta sér í styttu sem sýnir hvað loftslagsbreytingar tákni fyrir þá“. Biðjið síðan helming þátttakenda að slaka á og horfa í kringum sig á hina sem enn eru í sinni stöðu, biðjið svo hópana að skipta um hlutverk. Endurtakið ferlið en biðjið þátttakendur í þetta sinn að „breyta sér í styttu sem sýnir hvað loftslagsréttlæti tákni fyrir þá“. Aftur, leyfið þátttakendum að skoða stellingar hver annars.**

3. **Þegar æfingunni er lokið ræðir allur hópurinn eftirfarandi spurningar:**

- Hvers konar styttur breyttuð þið ykkur í? Hvaða tilfinningar vilduð þið tjá?
- Hvað vitum við um loftslagsbreytingar?
- Hver eru áhrif loftslagsbreytinga á aðgengi okkar að fæðu, húsnæði og atvinnu?
- Teljið þið að það séu tengsl milli loftslagsbreytinga og náttúruhamfara?
- Hvort hugtakið, loftslagsbreytingar eða loftslagshættuástand, lýsir betur stöðunni í heiminum? Af hverju?

LOFTSLAGSBREYTINGAR OG MANNRÉTTINDI

15 MÍNÚTUR

4. **Bendið þátttakendum á spjöldin tvö SAMMÁLA og ÓSAMMÁLA og biðjið þá að standa mitt á milli þeirra, í miðju rýminu. Útskýrið að lesnar verði nokkrar staðhæfingar og þegar hver staðhæfing hefur verið lesin upp eigi þátttakendur að færa sig hljóðlega í átt að því spjaldi sem á best við þeirra skoðun.**

Veljið þrjár til fjórar af eftirfarandi staðhæfingum. Eftir hverja staðhæfingu er gefinn smá tími fyrir umræður og rými fyrir þátttakendur að færa sig ef þeir skipta um skoðun.

- Loftslagsbreytingar hafa sömu áhrif á okkur öll
- Loftslagsbreytingar eru mannréttindakrísa
- Aðgerðir einstaklinga eru mikilvægari en aðgerðir stjórnvalda til að draga úr hraða loftslagsbreytinga
- Stjórnvöld hafa gert allt sem í þeirra valdi stendur til að berjast gegn loftslagsbreytingum
- Það er á ábyrgð unga fólksins að finna lausn á núverandi loftslagshættuástandi
- Loftslagsbreytingar munu hafa áhrif á rétt minn til húsnæðis, hreinlætis og hreins vatns, fæðu, heilbrigðis og annarra mannréttinda

Notið bakgrunnsupplýsingarnar til að styðja við umræðurnar og/eða lesið eftirfarandi tilvitnun. Veitið þátttakendum tækifæri til að bregðast við:

„Loftslagsbreytingar eru mannréttindamál einfaldlega vegna áhrifa þeirra á fólk. Þær auka enn á þann ójöfnuð sem fyrirfinnst nú þegar og börn munu vaxa úr grasi og þurfa að horfa upp á sívaxandi og skelfilegar afleiðingar. Sú staðreynd að fæst stjórnvöld hafa varla lyft fingri til að bregðast við þessari eyðileggingu sem mun eiga sér stað og við erum öll völd að jafngildir einu stærsta mannréttindabroti sögunnar sem ein kynslóð veltir yfir á aðra.“ (Kumi Naidoo, aðalframkvæmdastjóri Amnesty International.)

MÁ ÉG KYNNA … MARINEL

15 MÍNÚTUR

5. **Útskýrið að Marinel Sumook Ubaldo er 22 ára gömul og frá Filippseyjum. Þegar hún var 16 ára lagði fellibylurinn Yolanda, einn mannskæðasti fellibylur sögunnar, þorpið hennar í Austur-Samar-héraði í rúst og meira en 6.000 manns á Filippseyjum létu lífið og milljónir misstu heimili sín. Marinel hefur skrifað þátttakendum Þitt nafn bjargar lífi bréf. Lesið bréfið upphátt eða dreifið því til þátttakenda svo þeir geti lesið það einir eða í litlum hópum. Frekari upplýsingar um mál Marinel er að finna á bls. 11.**

Biðjið þátttakendur að ræða eftirfarandi spurningar í litlum hópum og draga svörin saman í stutta ályktun:

- Hvernig haldið þið að barnæska Marinel hafi verið?

„Ég heiti Marinel Sumook Ubaldo. Ég er dóttir sjómanns sem hefur séð fyrir fjölskyldu sinni allt sitt líf. Líf föður míns hefur aldrei verið auðvelt. Hann átti ekki kost á að klára grunnskóla af því hann þurfti að fara á sjó og sjá fyrir fjölskyldu sinni. Sem barn upplifði ég í kringum 20 hvirfilbyli árlega. Því eru slíkar hörmungar og hamfarir mér eðlilegar. [Ég veit] að sjórinn getur stundum verið miskunnarlaus, að vegna landfræðilegrar legu Filippseyja erum við berskjölduð fyrir fjölmörgum gerðum loftslagshörmunga.“

- Haldið þið að Marinel hafi fundið fyrir öryggi þar sem hún óx úr grasi? Af hverju, af hverju ekki?
- Á líf ykkar eitthvað sameiginlegt með lífi Marinel? Hvaða munur er á ykkar lífi og hennar?

Næst er seinni hluti bréfs Marinel lesinn upphátt eða þátttakendur lesa það sjálfir.

„Loftslagsbreytingar eru ekki lengur eitthvað sem við þurfum að takast á við í framtíðinni heldur þurfum við að heyja þá baráttu í dag, núna. Ef við erum ekki hrædd við að tjá skoðun okkar og deila okkar sögu munum við geta sagt heiminum hvernig Filippseyjar hafa þurft að þola afleiðingar fyrirbæris sem við vorum ekki völd að. Sum þeirra landa sem hafa stuðlað hvað mest að loftslagsbreytingum í gegnum tíðina finna ekki enn til fulls fyrir áhrifunum og það er þess vegna sem er svo mikilvægt að þau heyri okkar sögur, svo þau geti gert sér grein fyrir því að aðgerðir þessara landa í gegnum tíðina hafa áhrif á fólk í dag. Sem ungt fólk höfum við orku og vald til að tala opinskátt og koma fram fyrir hönd þeirra sem hafa ekki kjark til að berjast. Að deila sögu minni hefur verið stór þáttur í bataferli mínu. Loftslagsbreytingar snúa ekki aðeins að aðlögun og aðgerðum heldur einnig mannréttindum. Þegar loftslagshamfarir eiga sér stað erum við svipt þeim grunnréttindum sem við eigum að fá notið. Framtíð okkar allra ræðst af ÞINNI ákvörðun NÚNA. Því bið ég þig að slást í hóp með mér og leggja þitt af mörkum.“

GRIPIÐ TIL AÐGERÐA

15 MÍNÚTUR

6. **Notið upplýsingarnar á bls. 2 til að kynna í stuttu máli Þitt nafn bjargar lífi. Segið þátttakendum frá því að Amnesty International sé að hvetja fólk um allan heim til að skrifa bréf til stuðnings Marinel og hennar baráttu.**

   - Biðjið þátttakendur að leggjast í hugmyndavinnu og velta fyrir sér leiðum til að grípa til aðgerða vegna loftslagsbreytinga og til stuðnings Marinel og baráttu hennar í þágu þeirra sem verst standa.

7. **Gefið þátttakendum tíma til að skrifa þessi bréf. Einnig geta bréfaskrif til stuðnings Marinel eða til filippseyskra stjórnvalda verið tilvalið heimaverkefni.**

LEIÐBEININGAR UM BRÉFASKRIF

SKRIFAÐU BRÉF TIL BJARGAR LÍFI

1. **Hvetjið þátttakendur til að skrifa Marinel bréf, sýna henni samstöðu eða senda henni hvetjandi skilaboð. Biðjið þá að íhuga hvað gæti veitt henni styrk og eflt hugrekki hennar til að halda áfram baráttunni til stuðnings nærsamfélaginu og gegn loftslagsbreytingum.**

Marinel Ubaldo
c/o Amnesty International, 6-C Perseveranda
Townhomes II, Maningning Street
Sikatuna Village, Quezon City
1101 Philippines

2. **Hvetjið þátttakendur til að skrifa filippseyskum stjórnvöldum og sendið bréfið á:**

President Rodrigo R. Duterte
President of the Philippines
Malacañang Complex,
J.P. Laurel Street,
San Miguel, Manila 1005,
Philippines

Þátttakendur geta nýtt tillögu að bréfi sem finna má á bls. 9 en einnig er hægt að fara í gegnum neðangreindar leiðbeiningar ef þátttakendur vilja skrifa bréf á persónulegri nótum.

3. **Segðu forsetanum eitthvað sem gerir bréfið persónulegt:**

   - Segðu aðeins frá sjálfri/um/u þér.
   - Segðu hverju þú hefur mestar áhyggjur af varðandi loftslagsbreytingar.
   - Krefstu þess að Filippseyjar grípi til aðgerða án tafar.

BAKGRUNNSUPPLÝSINGAR

LOFTSLAGSBREYTINGAR

Milljónir einstaklinga líða nú þegar fyrir hörmuleg áhrif gífurlegra hamfara sem loftslagsbreytingar hafa gert enn verri. Sem dæmi má nefna langvarandi þurrka í Afríku sunnan Sahara og gjöreyðandi hitabeltisstorma sem geisa um Suðaustur-Asíu, suðurhluta Afríku, Karíbahafið og Kyrrahafið.

Í ágúst 2018 hóf ungt fólk að leita út á götur og krefjast þess að stjórnvöld og fyrirtæki sættu ábyrgð vegna afleiðinganna. Unga fólkið hefur sýnt sanna forystuhæfileika og krafist breytinga sem þarfnast þátttöku og stuðnings frá öllum sviðum samfélagsins.

HVAÐ ERU LOFTSLAGSBREYTINGAR?

Veðurfar jarðarinnar hefur í gegnum jarðsöguna verið síbreytilegt og einkennst af verulegum sveiflum meðalloftslagshita.

Hins vegar hlýnar jörðin mun hraðar nú en áður og það er ljóst að mannkynið hefur valdið stærstum hluta hlýnunar síðustu aldar. Hlýnun jarðar stafar meðal annars af brennslu jarðefnaeldsneytis, landbúnaði og landnýtingu og öðrum aðgerðum okkar. Þessi þróun er vandamál vegna þess að hún breytir loftslaginu á hraða sem er of mikill fyrir aðlögun alls lífs á jörðinni.

Hækkandi hitastig leiðir til öfga í veðurfari, sjávarborðshækkunar, minna dýralífs og kjörlendis og ýmissa annarra áhrifa. Við finnum nú þegar fyrir afleiðingum loftslagsbreytinga og þær fara versnandi. Hiti jarðar er nú þegar einni gráðu hærri en hann var fyrir iðnbyltinguna.

Marinel Ubaldo mótmælir loftslagsbreytingum fyrir framan þekkta styttu á Wall Street í New York, Bandaríkjunum.
© Michael Nagle/Greenpeace

TILLAGA AÐ BRÉFI TIL FILIPPSEYSKRA STJÓRNVALDA

President Rodrigo R. Duterte
President of the Philippines
Malacañang Complex,
J.P. Laurel Street,
San Miguel, Manila 1005,
Philippines

Dear President,

Marinel Sumook Ubaldo was only 16 years-old when she faced the disastrous effects of climate change. Marinel survived the deadly typhoon Yolanda in 2013 to become a leading youth activist, dedicated to ensuring the Philippine government, and governments around the world, confront climate change and tackle its effects on her community, and others like them.

Please support Marinel's cause by ensuring that you do all you can to enable the residents of Matarinao village in Salcedo, Eastern Samar (and other vulnerable communities in the Philippines) to live in decent conditions, including having access to enough food, water, housing, electricity and toilets. So far not enough has been done and the community has been left to live in unhealthy conditions, where it is hard to earn a livelihood.

Yours sincerely,

BAKGRUNNSUPPLÝSINGAR

AF HVERJU ERU LOFTSLAGSBREYTINGAR MANNRÉTTINDAMÁLEFNI?

Sú staðreynd að loftslagsbreytingar valda eyðileggingu um allan heim gerir þær að aðkallandi mannréttindamáli. Þá sérstaklega því þær:

- auka enn á núverandi ójöfnuð í heiminum.
- hafa að öllum líkindum meiri áhrif á ákveðna hópa en aðra, sem dæmi þau samfélög sem reiða sig á lífsviðurværi á landi eða í sjó, auk annarra viðkvæmra hópa sem verða fyrir mismunun (eins og konur, aldraðir, börn og unglingar, fólk í fátækt og frumbyggjasamfélög).
- með tímanum halda áhrifin áfram að aukast og versna og þannig skapa eyðileggingu fyrir núverandi og komandi kynslóðir.

Auk þess að ógna tilvist okkar hafa loftslagsbreytingar skaðleg áhrif á rétt til lífs, heilbrigðis, fæðu og vatns, húsnæðis og lífsviðurværis. Loftslagsbreytingar hafa bein áhrif á þessi mannréttindi og munu halda því áfram.

HVER BER ÁBYRGÐ Á STÖÐVUN LOFTSLAGSBREYTINGA?

Ríki og fyrirtæki eru ábyrg fyrir stöðvun loftslagsbreytinga.

- **Ríkjum** ber skylda til að grípa til aðgerða til að takast á við loftslagsbreytingar skjótt og á eins mannúðlegan hátt og unnt er. Þegar horfst er í augu við þá vá sem loftslagsbreytingar eru mega ríki ekki grípa til ráðstafana sem brjóta á mannréttindum fólks beint eða óbeint. Sem dæmi eiga ríki ekki að mynda náttúruverndarsvæði eða byggja endurnýjanlegar orkustöðvar á landsvæði frumbyggja án samráðs við þá og samþykkis.

- **Fyrirtæki** verða að bæta fyrir mannréttindabrot sem þau valda eða stuðla að. Það nær einnig til mannréttindabrota sem eru afleiðing loftslagsbreytinga. Rannsóknir sýna að aðeins 100 framleiðendur jarðefnaeldsneytis bera ábyrgð á 71% losun gróðurhúsalofttegunda síðan árið 1988.

Réttur til lífs	Öfgar í veðurfari, t.d. stormar, flóð og stórbrunar. Meira en 6.000 manns létu lífið þegar fellibylurinn Yolanda reið yfir Filippseyjar árið 2013. Álag vegna hita er lífshættulegt: Hitabylgjan í Evrópu árið 2003 leiddi 35.000 manns til dauða.
Réttur til heilbrigðis	Loftslagsbreytingar munu hafa meiriháttar áhrif á heilbrigði fólks. Þ.á m. aukna hættu á meiðslum, sjúkdómum og dauðsföllum tengdum hitabylgjum og stórbrunum. Aukna hættu á vannæringu vegna minnkandi framleiðslu á fæðu á fátækari svæðum og aukna hættu á sjúkdómum vegna vannæringar og skorts á hreinlæti.
Réttur til húsnæðis	Öfgar í veðurfari líkt og flóð og stórbrunar eyðileggja heimili fólks og hrekja fólk á vergang. Þurrkar, landeyðing og flóð geta með tímanum einnig breytt umhverfinu á meðan hækkun yfirborðs sjávar ógnar heimilum milljóna einstaklinga sem búa á láglendi um heim allan.
Réttur til vatns og hreinlætis	Bráðnun íss og jökla, minna regn, hærra hitastig og sjávarborðshækkun hafa áhrif á gæði og magn vatnsauðlinda. Öfgar í veðurfari og náttúruhamfarir hafa áhrif á vatnslagnir og hreinlæti. Rúmlega milljarður fólks hefur ekki aðgang að hreinu vatni og loftslagsbreytingar gera einungis illt verra.

MARINEL SUMOOK UBALDO

FILIPPSEYJAR

Marinel Sumook Ubaldo var 16 ára þegar hún vissi að hún yrði að finna leið til vernda sjálfa sig og samfélag sitt gegn hörmulegum áhrifum loftslagsbreytinga. Marinel lifði af fellibylinn Yolöndu sem reið yfir Filippseyjar hinn 13. nóvember árið 2013, einn þann mannskæðasta sem heimildir eru um. Fellibylurinn jafnaði við jörðu þorpið sem Marinel bjó í á eyjunni Samar. Rúmlega 6.000 manns létu lífið á Filippseyjum í kjölfar fellibylsins og milljónir misstu heimili sín.

Sex árum síðar lauk Marinel gráðu í félagsráðgjöf og hún er vel þekktur aðgerðasinni meðal ungs fólks og ver frítíma sínum í baráttuna fyrir samfélagslegum réttindum.

Í september 2018 hélt hún til New York til að veita vitnisburð fyrir rannsókn um loftslagsbreytingar og hvernig jarðefnaeldsneytisiðnaður ýtir undir þær. „Ég er ekki bara einhver tölfræðileg stærð um loftslagsmál. Saga mín er aðeins ein af mörgum og ég er hér til að tala fyrir hönd jaðarsamfélaga sem eiga undir högg að sækja, megi rödd okkar heyrast.“

Marinel, fjölskylda hennar og þúsundir annarra sem misstu heimili sín í fellibylnum þurfa nægilegt fæði, vatn, húsnæði, rafmagn og salernisaðstöðu. Stjórnvöld á Filippseyjum hafa ekki gert nóg og eftirlátið mörgum að búa við óheilbrigðar aðstæður þar sem nánast ómögulegt er að framfleyta sér.

Marinel helgar sig baráttunni fyrir því að stjórnvöld um heim allan horfist í augu við þá vá sem fylgir loftslagsbreytingum og takist á við afleiðingar þeirra.

Krefjist stuðnings við þolendur loftslagsbreytinga.

Amnesty International er alþjóðleg hreyfing yfir sjö milljóna einstaklinga sem telja að allt óréttlæti komi þeim við. Við berjumst fyrir heimi þar sem allar manneskjur fá að njóta mannréttinda sinna.

Okkar hugsjón er að hver einstaklingur fái notið þeirra réttinda sem kveður á um í Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna og öðrum alþjóðastöðlum um mannréttindi.

Við erum frjáls og óháð öllum stjórnvöldum, hvers konar pólitískri hugmyndafræði, fjárhagslegum hagsmunum og hvaða trúarbrögðum sem er. Samtökin eru að mestu fjármögnuð í gegnum félagsaðild og með framlögum frá almenningi.

AMNESTY INTERNATIONAL
ÍSLANDSDEILD AMNESTY INTERNATIONAL
WWW.AMNESTY.IS

Netfang: amnesty@amnesty.is
Sími: 511 7900

Þingholtsstræti 27
101 Reykjavík
Ísland

Kennsluefni þetta er unnið af mannréttindafræðsluteymi alþjóðaskrifstofu Amnesty International, þýtt og aðlagað af Íslandsdeild Amnesty International í september 2019.
Allar myndir eru eign © Amnesty International nema annað sé tekið fram.
Myndir: Forsíða: © úr einkasafni (aðalmynd). © Getty/Smartshots International

AMNESTY INTERNATIONAL